

Református Szemle

Az Erdélyi Református Egyházkerület
a Királyhágómelléki Református Egyházkerület
és az Evangélikus–Lutheránus Egyház
hivatalos lapja

Száznegyedik évfolyam
2011. július–augusztus

4

Református Szemle

Alapítás: 1907

Kéthavonta megjelenő teológiai tudományos folyóirat
Kiadja az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa

FŐSZERKESZTŐ

Dr. ADORJÁNI ZOLTÁN

email: adorjani@proteo.hu, tel.: 0744-989-052

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr. BUZOGÁNY DEZSŐ

email: buzogany@proteo.hu, tel.: 0744-254-208

MUNKATÁRSAK

Dr. Geréb Zsolt

Dr. Kolumbán Vilmos József

Dr. Kovács László Attila

Dr. Molnár János

Dr. Pásztori-Kupán István

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

THEOLOGIA BIBLICA

Dr. Bolyki János (a Magyar Tudományos Akadémia doktora)

Dr. Herczeg Pál (Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara – HU)

Dr. Marjovszky Tibor (Debreceni Református Hittudományi Egyetem – HU)

THEOLOGIA PRACTICA

Dr. Fekete Károly (Debreceni Református Hittudományi Egyetem – HU)

THEOLOGIA SYSTEMATICA

Dr. Szűcs Ferenc (Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara – HU)

Dr. Fazakas Sándor (Debreceni Református Hittudományi Egyetem – HU)

HISTORIA ECCLESIAE

Dr. Dienes Dénes (Sárospataki Református Hittudományi Akadémia – HU)

Dr. Ferenc Postma (Vrije Universiteit Amsterdam – NL)

ISSN 0254-4458

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 400079 Kolozsvár, Király utca (str. I. C. Brătianu) 51. sz.

Telefon: 0264-592-453

Bankszámla: BCR Cluj – RO66RNCB0106026604570001

Megrendelés: e-mail: iratterjesztes@reformatus.ro

Kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza

Készült az Erdélyi Református Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós
Sajtóközpontjának nyomdájában

Adorjáni Zoltán: *375 éves az Öreg graduál* 347

EURÓPAI KULTURÁLIS KINCS ÉS ANYANYELVŰ ISTENTISZTELET. 375 ÉVES AZ ÖREG GRADUÁL I.

Köszöntések és bevezető gondolatok

Rezi Elek: <i>Rektori köszöntés</i>	351
<i>Védnöki beszédek</i>	
Adorjáni Dezső-Zoltán.....	352
Sógor Csaba	353
Benkő Tímea, Kiss Jenő: <i>Témafelvezetés</i>	354

ELŐADÁSOK

Kurta József: <i>Az elképzeléstől a megvalósulásig. Bethlen Gábor elveszett graduálja és az Öreg graduál</i>	356
V. Ecsedy Judit: <i>Az Öreg graduál (1636) mint nyomdatörténeti különlegesség</i>	363
Geréd Vilmos: <i>A keresztyén egyház ősi zenei nyelve</i>	372
Fekete Csaba: <i>Az Öreg graduál Psalteriuma</i>	375
Papp Anette: <i>Adalékok az Öreg graduál antifónáinak kapcsolataiboz</i>	397
Szabó András: <i>A lamentáció</i>	411
Elena-Maria Şorban: <i>Erdélyi középkori katolikus gradualé-kódexek</i>	417
Kovács Sándor: <i>Kézírtatos graduálok az Erdélyi Unitárius Egyházban</i>	423
Pap Ferenc: <i>A kőrösi Öreg graduál története és üzenete</i>	440
Karasszon Dezső: <i>Hogyan énekeljük az Öreg graduált?</i>	454
Ferenczi Ilona: <i>A 17. századi kézírtatos graduálok és az Öreg graduál kapcsolatai</i>	458

Reformed Review – Reformierte Rundschau – Revue Réformée

Zoltán Adorjáni: *The Old Gradual is 375 Years Old*

Das Große Gradual ist 375 Jahre alt

L'Ancien graduel a 375 ans 347

EUROPEAN CULTURAL TREASURE AND MOTHER TONGUE CHURCH SERVICE. THE *OLD GRADUAL* IS 375 YEARS OLD. I.

EUROPÄISCHE KULTURSCHÄTZE UND GOTTESDIENST

IN MUTTERSPRACHE. DAS *GROSSE GRADUAL* IST 375 JAHRE ALT. I.

TRÉSOR CULTUREL EUROPÉEN ET CULTE DANS LA LANGUE MATERNELLE. *L'ANCIEN GRADUEL A 375 ANS*. I.

Greetings and Introductory Addresses

Begrüßungen und einleitende Gedanken

Salutations et pensées introductrices

Elek Rezi: *Rector's Greeting*

Grussworte des Rektors

Salutation du recteur 351

Speeches of Patrons and Sponsors

Patronatsreden

Discours des patrons

Dezső-Zoltán Adorjáni 352

Csaba Sógor 353

Tímea Benkő, Jenő Kiss: *Presentation of the Main Theme*

Themendarstellung

Avant-propos de la thême 354

PAPERS

VORTRÄGE

EXPOSÉS

József Kurta: *From Vision to Realisation. Gábor Bethlen's Lost Gradual and the Old Gradual*

Von der Vorstellung zur Verwirklichung. Das verschollene Gradual von Gábor Bethlen und das Große Gradual

De la conception à la réalisation. Le graduel perdu de Gábor Bethlen et l'Ancien graduel 356

Judit V. Ecsedy: *The Old Gradual (1636) as a Peculiarity of the History of Printing*

Das Große Gradual (1636) – eine Rarität der Buchdruckgeschichte in Siebenbürgen

L'Ancien graduel (1636) comme particularité de l'histoire de la typographie 363

Vilmos Geréd: *The Ancient Musical Language of the Christian Church*

Die musikalische Ursprache der christlichen Kirche

Le langage musical ancestral de l'Église chrétienne 372

Csaba Fekete: *The Psalter of the Old Gradual*

Der Psalter des Großen Graduals

Le Psautier de l'Ancien graduel 375

Anette Papp: *Addenda to the Connections Between the Antiphones of the Old Gradual*

Beiträge zu Verknüpfungen der Antiphonen in dem Großen Gradual

Annexes aux rapports des antiphones de l'Ancien graduel 397

András Szabó: *The Lamentations in the Old Gradual*

Die Lamentationes im Großen Gradual

La lamentation 411

Elena-Maria Şorban: <i>Transylvanian Catholic Gradual Codices of the Middle Ages</i> <i>Siebenbürgische mittelalterliche katholische Gradualkodizes</i> <i>Des graduels-manuscrits catholiques transylvains du Moyen Âge</i>	417
Sándor Kovács: <i>Handwritten Graduals in the Transylvanian Unitarian Church</i> <i>Unitarische Gradualbücher in Handschrift in Siebenbürgen</i> <i>Des graduels manuscrits de l'Église Unitarienne de Transylvanie</i>	423
Ferenc Pap: <i>The History and Message of the Old Gradual of Kőrös</i> <i>Die Geschichte des Großen Graduals von Kőrös und seine heutige Botschaft</i> <i>L'histoire et le message de l'Ancien graduel de Kőrös</i>	440
Dezső Karasszon: <i>How Should One Sing the Old Gradual?</i> <i>Wie wird das Große Gradual gesungen?</i> <i>Comment chanter l'Ancien graduel?</i>	454
Ilona Ferenczi: <i>The Connections Between the Handwritten Graduals of the Seventeenth Century</i> <i>and the Old Gradual</i> <i>Das Verhältnis des gedruckten Großen Graduals zu den handschriftlichen Gradualen des 17. Jahrhunderts</i> <i>Les rapports des graduels manuscrits du XVIIème siècle et l'Ancien graduel</i>	458